

КЛІМАТОЛОГІЯ ЕКОЛОГІЧНА — розділ **кліматології**, що вивчає вплив **клімату** на **екосистеми** та взаємодію з ними. Мета К. е. полягає у визначенні впливу клімату на склад, структуру, продуктивність, тривалість існування і розповсюдження екосистем та біосфери, у вивченні закономірностей енерго- і масообміну між ними, тенденцій розвитку і зміни клімат. системи під час взаємодії з біосферою.

Розвиток поняття «К. е.» відбувався одночасно із визначенням осн. положень екології. Цьому сприяли дослідж. **В. Вернадського**, Ю. Одума, П. Трояна та ін. У результаті цих дослідж. визначено властивості осередку екосистеми, що співвідносяться із масштабами кліматоутворювал. процесів за екогеогр. принципом з допомогою кліматол. узагальнень (напр., закон геогр. зональності А. Григор'єва і М. Будика, класифікація життєвих зон Л. Голдріджа). Уявлення про екометеорол. фактори та еоклімат. ресурси формують осн. ознаки зовн. середовища, його структуру і заг. властивості. Ці поняття відрізняються від аналог. метеорол. і клімат. характеристик тим, що в них відображені екол. ознаки стосовно живих організмів, їх популяцій, видів, екосистем, біосфери. Найважливішою категорією є толерант. інтервал метеорол. фактора чи клімат. ресурсу, який вміщує екол. оптимум та максимум і мін. значення. Толерант. інтервал метеорол. фактора визначається за допомогою екометеорол. показників (фотосинтетично активна радіація, ефективна температура, ефективна кількість опадів, доступна волога у ґрунті, недепресивна тривалість стихій. гідрометеорол. явища тощо).

Екометеорол. фактори зумовлюють розміщення, розподіл, структуру та склад екосистем, чисельність і продуктивність популяцій різних видів організмів і поділяються за фіз. ознаками середовища на атмосферні, ґрунтові, водні, кріосферні. У фітоценозах екометеорол. фактори, внаслідок взаємодії з екосистемами, формують власну внутр. атмосферу та підстил. поверхню з характер. ознаками, які впливають на властивості зовн. середовища (напр., ліс. масиви, с.-г. угіддя, меліорат. системи тощо).

Еоклімат. ресурси — кількість речовини та енергії клімату із визначеними екометеорол. властивостями

(межі толерантності, їх багаторічна динаміка в онтогенезі екосистеми, повторюваність визначених ознак у певній місцевості відповідно до зазначених екосистем, ємність середовища тощо), які забезпечують існування та життєдіяльність живих організмів, екосистем з метою формування їх продуктивності. Еоклімат. ресурси складаються із серед. багаторіч. характеристик окремих екометеорол. факторів або з їх логічно та математично поєднаної сукупності за визначеними екометеорол. властивостями соняч. радіації, терміч. режиму, вологості повітря, кількості опадів тощо. Еоклімат. ресурси можуть визначатися для окремих видів живих організмів, їх популяцій, відповід. екосистем тощо. Вони дають можливість дослідити низку властивостей екосистем за характеристиками ємності середовища, ознак екол. ніші, їх розміщення та простор. розподілу, тривалості існування, етапів розвитку, продуктивності тощо.

Дослідж. з К. е. мають важливе значення для оцінки динаміки клімату під впливом природ. та антропоген. чинників, прогнозування екстремал. екол.-клімат. змін. Їх проводять в Укр. н.-д. гідрометеорол. інституті та Центр. геофіз. обсерваторії у Києві, Одес. екол. університеті та ін.

Рекомендована література

1. Будыко М. И. Климат и жизнь. Ленинград, 1971;
2. Одум Ю. Основы экологии. Москва, 1975;
3. Троян П. Экологическая биоклиматология. Москва, 1988;
4. Gordon B. Bonan. Ecological Climatology. Cambridge, 2002;
5. Исаев А. А. Экологическая климатология. Москва, 2003;
6. Дмитренко В. П., Сніжко С. І. Концепція загальної і прикладної екологічної метеорології та кліматології // Вісн. Харків. університету. 2006. № 723;
7. Дмитренко В. П. Погода, клімат і урожай польових культур. К., 2010.

В. П. Дмитренко

Бібліографічний опис:

Кліматологія екологічна / В. П. Дмитренко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2013. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-8466>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).